

L'avarícia

Aquest és el quart dels set articles dedicats a 'Reflexions a les portes de la independència', que el doctor en filologia anglesa Josep-Lluís González planteja des d'un punt de vista cultural

L'avarícia és més antiga que el pixar en terra. Heròdot ja va advertir a tot el món civilitzat que els rics són sovint malaurats perquè els tresors no aporten necessàriament la felicitat. I el setè manament del catecisme que estudien els nens que encara fan la primera comunió, aquell rotund "no robaràs", té les seves arrels ben fondes a la Torà. Dins la tradició medieval catalana, Anselm Turmeda (c. 1352–1423) és segurament qui va saber copsar amb més encert i ironia el poder dels diners. Al *Llibre dels bons amonestaments*, l'apòstata mallorquí hi dedica una desena d'estrofes que expliquen que els diners "de tort fan veritat", compren legitimitat als fills bords, "fan cantar preïcadors", vesteixen d'honors els necis i, en fi, són el vedell d'or idolatrat per homes i dones de totes les religions. De fet, són tan poderosos que "si molts n'hauràs, poràs tornar papa de Roma". I això ho va dir el bon Turmeda quan encara no havien trepitjat terra italiana els nostres Borja, que al cel sien!

Un altre mallorquí, en Miquel Ferrando de la Càrcel (c. 1576–1652), va dedicar el setè cant del seu *Vigilant despertador* als avars, pecadors que condemna a la fam i la set de l'infern més tenebrós. L'autor es queixa que hi ha molta gent que "moren per diners i de los reals fan graners", i blasma els rics mesquins que són capaços de llançar els "cans" contra aquells qui els demanen un tros de pa. No sé si a la seva època, com a algutzir reial que era, ja va haver de presenciar alguna barrabassada comparable a l'episodi dels guàrdies civils que dispararen contra uns immigrants indefensos a Ceuta. Però jo no hi veig gaire diferència entre els gossos barrocs d'aquest autor i les bales del segle XXI, si del que es tracta és d'allunyar la pobresa per no haver de veure-la. La seva Mallorca, la dels conflictes sagnants entre els Canamunt i els Canavall, tampoc no devia ser tan diferent de l'illa de les eternes bandositats d'un Matas o una Munar, per citar dos polítics ja momificats, bons exemples de l'avariciós paradigmàtic que "per diners se fa catiu".

Cèntims, doblers, sous, moma, quartos, caragols o pistrincs... Tant fan els uns com els

altres perquè, pagant, sant Pere canta. També a terra ferma! Segons Eiximenis, si fa no fa coetani d'en Turmeda, el desig desordenat d'assolir o retenir béns ens fa viure sense repòs a l'ànima i pot dur-nos a "ardents cobejances, furts, usures, rapines, crueltat, frau, perjuri [i] falsies". Critica els llagoters que adulen els qui obren malament incitant-los a obtenir "guany sutze e abominable", i fustiga especialment aquells que actuen de manera fraudulenta per apujar els preus dels productes bàsics. Em pregunto si el framenor gironí parlaria d'usura i rapinya per descriure respectivament les hipoteques i desnonaments actuals, i si aplicaria la seva crítica acerba

L'avarícia és una d'aquelles coses que em treuen de polleguera

contra els càrtels de la indústria energètica que ens fiquen la mà a la butxaca a final de cada mes amb vènia reial. De guanys bruts i d'aduladors, segur que seria ben capaç de veure'n a cabassos als nostres dies!

I és que al pi de les tres branques no tot és fulla verda i esponerosa. De la connivència dels poders polítics i econòmics valencians descrita a la ficció de Ferran Torrent fins als vestits ben reals de la trama Gürtel o la desviació de fons de l'Institut Noos, podríem esmentar un reguitzell de casos que demostren que al nostre bell país hi ha alguna cosa que put ferament. I, si algú fa tuf de guilla, no en trobaríem millor exemple que el ciutadà Millet. No parlo, és clar, de l'il·lustre mestre que fundà l'Orfeó Català i va compondre *El cant de la senyera*, sinó del seu renebot, el pocaverkonya que feia i desfeia al Palau de la Música com si fos l'amo del carxofar. Jo m'estimo molt l'OBC però, si algun dia hi descobrim tripijocs poc honorables, no sentiré la lliga

oberta al flanc que m'ha deixat el cas Palau. Perquè el reu confés d'ulleres d'avi i somris bonhomios m'ha tocat l'intocable, una institució i uns símbols que, com a fill que sóc del Noucentisme, creia eters i sagrats.

L'avarícia, us ho confesso, és una d'aquelles poques coses que em treuen de polleguera. Potser perquè, a diferència de la luxúria, relacionada més aviat amb els costums privats de les persones, aquest pecat determina les relacions socials en un sentit ben ampli. De fet, les societats modernes només es poden organitzar de tres maneres bàsiques i això ho fan en funció de l'actitud que prenguin envers l'avarícia. Si l'acceptem sense refilar com a base de les nostres transaccions econòmiques, és perquè ens declarem partidaris del liberalisme defensat per les corporacions multinacionals, que són qui al capdavant estableixen les regles del joc per sobre de governs seculars i institucions religioses. Si per contra la rebutgem de pla, ho fem com a comunistes o anarquistes decidits a enderrocar un sistema bastit damunt del principi de l'acumulació del capital. Si ni carn ni peix, optem per la socialdemocràcia i, tot i acceptar l'avarícia, ho fem a contracor i procurem de corregir els seus efectes col·laterals amb

ment femenins que avantposen el treball honest a l'especulació avara i sense escrúpols dels homes.

Comparats als grans canvis de la societat industrial vuitcentista tal com els veiem en aquestes novel·les, els escàndols polítics actuals de catalans, valencians i balears són mers exemples d'avarícia medieval que es mereixen sermons abrandats a les esglésies però que, en el fons, no suposen greus perills. Són focs follets en camp sagrat, encara que ara sembli contradir-me. Per molt greu que em sàpiga dir-ho, en Millet no és sinó un pobre Merlí de les finances, un neci honorable que ha sabut fer cantar els predicadors i ha aconseguit amb gran astúcia que consells i parlaments l'investeixin Papa dels catalans. Per contra, l'avarícia moderna, la sorgida de les revolucions burgeses, és molt més insidiosa que un bandoler solitari com ell perquè l'hem institucionalitzada i provoca víctimes que segur que sabreu identificar als vostres

Il·lustració:
JOAN OLLER

Alguns afirmen que el contrari de l'avarícia és la caritat cristiana

carrers i places. Aquests morts vivents, en Juli Vallmitjana (1873–1937) els va fer protagonistes de les seves novel·les i obres teatrals. Autor modernista que creia fermament que la literatura compromesa pot canviar la societat, va ser capaç de pintar un fresc esfereïdor de la Barcelona més degradada i marginal, la de les borrarxeres i el comerç sexual, la de la violència de gènere, les ganivetades a l'alba i el fum esgrogueït i verinós de les fàbriques vora mar.

Alguns afirmen que el contrari de l'avarícia és la caritat cristiana. No us els creieu pas, perquè això seria ignorar que aquesta xacra és molt més que un simple pecat medieval. I per aquí no passo! Sigui com sigui, el que és important és que, a l'hora de bastir la nova república que ens espera, tots plegats tinguem prou consciència i valentia per dir les coses pel seu nom. No us deixeu entabanar, catalans! L'avarícia és sempre avarícia, es cobreixi el gep amb la capa que vulgui. Sigueu agosarats, no us deixeu comprar per un plat de lleties i trieu un Molière o un Dant que tingui els pebrots de posar-vos un mirall davant dels nassos. Si ho feu, potser sereu menys feliços que ara perquè us veureu les llegendes als ulls i les arrugues al front, però també us asseguro que us sentireu més lliures.

Quan el món era molt més innocent, Ramon Lull va dir que l'avarícia és totalment contrària a l'orde de cavalleria. Jo crec cegament en aquesta afirmació. I vosaltres? Qui vulgui esdevenir cavaller d'esperons daurats, que tiri la primera rosa! *

una redistribució equitativa de la riquesa. És clar, hi ha innombrables dreceres i atzucacs entre aquests tres grans camins polítics, però és evident que el nostre edifici social té l'avarícia com a clau de volta que trava forces contràries en un tot ferm i estable.

Gosaria dir que allò que per als nostres ancestres medievals era un simple pecat confesable, la Revolució Industrial ho ha alçat eucarísticament a la categoria de Gran Motor que insufla vida a tot l'engranatge econòmic. Què és l'ànim de lucre sinó una versió moderna, burgesa i socialment acceptada de l'avarícia? El lloc preponderant que havien tingut la terra i l'estament social a l'Antic Règim fou ocupat a partir del segle XIX pels diners, rodonets com la coca sagrada. En aquest context, és ben remarcable *La febre d'or* (1890–1892), de Narcís Oller, gran prosista vallenc que va saber copsar l'angoixa provocada per les transformacions socials de tota una època. El protagonista de la novel·la és un fuster que s'enriqueix de manera massa ràpida invertint a la Borsa, i l'autor ens fa parlar que ell prefereix les veritats positives de la ciència i les subtilitats de l'art a l'afany de riqueses dels nous especuladors. Què en faria Oller, de la nostra societat, si pogués tornar al

món dels vius i ens veïés al bell mig d'una gran crisi econòmica provocada per una nova bombolla, la immobiliària en aquest cas?

A *La fabricant* (1904), Dolors Monserdà també ens presenta una història directament lligada al procés d'enriquiment de la burgesia catalana a la segona meitat del segle XIX.

Lull va dir que l'avarícia és contrària a l'orde de cavalleria

L'Antonieta Corominas, que viu al carrer de Sant Pere Mitjà a Barcelona, es casa amb un obrer malgrat l'oposició de la família i és capaç de convertir-se en una gran empresària del ram tèxtil gràcies a la seva constància i abnegació. Les virtuts que encarna són més aviat tradicionals i no podem dir que l'autora sigui revolucionària ni de lluny, però als seus escrits hi traspuen uns principis específics

E

El setè manament del catecisme que estudien els nens que encara fan la primera comunió, aquell rotund "no robaràs", té les seves arrels ben fondues a la Torà

Opinió